

Animu vagu blandu

---

a a a

Een collectie van 40 vertalingen
en bewerkingen verzameld door
Diederik Burgersdijk

ANIMULA VAGULA BLANDULA

Publius Aelius Hadrianus

Animula vagula blandula

Een collectie van 40 vertalingen en bewerkingen
verzameld door Diederik Burgersdijk

Carptim
Nijmegen 2019

INHOUD

De tekst	7
De vertalingen	11
Een naschrift	55
De bronnen	59
Noten	62

DE TEKST

*Animula vagula blandula
hospes comesque corporis
quae nunc abibis in loca
pallidula frigida nudula
nec ut soles dabis iocos.*

DE VERTALINGEN

Beminnelijke kleine ziel,
makker en gast van mijn gestel
waar, stakker, ga je nu naar toe,
verzwakt en klagend en verhuld
de grappenmakerij voorbij.

naar het Grieks van Casaubon, 1604^{*}

Zieltje, aardje naar Ronsaardje,
schatteboutje, snoezepoes
allerliefste gastje van mijn vlees,
naar ginds daal je neer, teer zieltje,
bleekjes, magertjes, alleentjes,
in het koude dodenrijk.

naar het Frans van Ronsard, 1524-1585

Vro-lijck

Zieltje luchtigh, al te vluchtigh,
Zieck en zuchtigh lijfgezel,
Zoeckt ghy heden duisterheden,
En verzaeckt uw vrolijck spel.

Pastiche van Paul Claes
naar Joost van den Vondel, 1632

Myn ziertje, myn liefje, myn zoete gezel,
Myn makker, die wakker, myn lichaams gestel,
Verzelde, nooit quelde, steeds vrolyk en wel,
Waar staatge? waar gaatge? in Hemel of Hel?
Dus bleekjes, dus blootjes? Nu zal ik altydt
uw kluchjes, genuchjes, zijn t'eenemaal quyt.

Abraham van Poot,
naar het Duits van Suicerus, 1726

De Vertaeling van Hadriani Vaersje

Mijn flodd'rent, dwaalent, aardig Diertje,
Mijn Waerd, en Gast van 't licghaams Ziertje,
Waer heen is thans de Reys vervat?
Gy gaat verbleekt en naakt, en laat uw Wiekjes hangen,
Die onlangs nog myn Geest met Sprookjes hept
    vervangen,
Gy hoopt en vreest, doch weet niet wat?

Jacob Campo Weyerman, 1726

Mijn hondtjen van een zieltjen,
Mijn arme kleine fieltjen,
    Mijn lijfjens beste maat!
Mijn hondtjen van een zieltjen,
Wat ligt ge nu uw hieljtjen?
    God weet het, waar gij gaat!
Zo eenig en alleentjens!
Zo zwakjens op uw beentjens!
    Zo nakendjens en bloot!
Zo bleekjens en zo koudtjens!
En geeft uw in de bouwjtjen
    Van stouten Oome Dood.
Waar blijven nu uw grapjens,
Zo aartigjens en knapjens,
    Zo liefjens en zo zoet?
Waar blijven nu uw grapjens?
Wat hangt u 't hoofdjen slapjes!
    Mijn sukkeltj' en mijn bloed!
Mijn lieve troetelkindtjen,
Nu moet ge door het windtjen!
    Nu moet ge van mijn' schoot!
Maar neen, ge moet niet pruilen;
Ik kan u niet zien huilen,
    Of ik, ik schrei me dood.

Willem Bilderdijk, 1788*

Ach, zachte, vluchtige, wank'lende geest,
Vriend en gezelschap van dit sterfelijk vlees!
Gesleurd naar welk afgelegen gehucht
Vleugel je nu je verre vlucht?
Niet meer als gewoonlijk vrolijk
Maar bleek en treurig en wanhopig.

naar het Engels van Lord Byron, 1806

Ach zieltje, arme ziel!
Zolang mijn waarde vriendin,
Zolang mijn lichaams goede waardin,
Waar zwerf je nu naartoe?
Waarheen leidt de donkere weg?
Naakt en bleek en flets en bevend -
Nooit zul je zoals eerst zo leuk
En vrolijk met mij spelen.

naar het Duits van Gottfried Herder, ca. 1800

Mijn zieltje, vriendelijk zieltje toch,
aldoor zo zwerflustig, och,
mijn lijf was je verblijf, maar nu
ga jij op reis naar, zeg ik u,
dat ene rijk en alles zo doods
en leeg en bleek, naar gene nacht
waar niemand om je grollen lacht.

naar het Duits van Th. Birt, 1913

mijn arme lieve zieltje,
naar wat voor toekomst zweef je heen,
arm, naakt en rillend dingetje,
en grapjes zal je niet meer maken.

J. de Zwaan, 1923

Elysium

Animula o muze mijn
ach zoele zoete cherubijn
ziel die wilt dolen en verdwalen
in duizend kale koele dalen
hoe mag uw lach verklonken zijn?

Pastiche van Paul Claes
naar Jan Engelman, 1930

Zusterziel

Mijn arme, zieke zusterziel,
O gezellin, die mij beviel,
In welken herfstnacht gingt gij henen,
Zoo schraal, zoo schimmig en zoo schriel,
O glimlach droomgewijs verdwenen?

Pastiche van Paul Claes
naar J.C. Bloem, 1937

Lief ziele,je,

Ga je mij nu toch verlaten?
Het is hier juist plezierig en zo fijn
en loop je straks door druilerige straten
naar – hemeltje! – het Limburg Stirumplein

waar winden om je vale borstrok gieren,
de tram je bijna van je sokken rijdt,
de plassen je kokette jurk verstieren,
totdat je ongezien de goot in glijdt.

Blijf toch bij mij, en maak je oude grollen,
dat heb je hier toch altijd graag gedaan.
Dan eten we gezellig olieballen
met poedersuiker.

Zoentje,

Tante Sjaan

Pastiche van Diederik Burgersdijk,
naar Annie M.G. Schmidt, 1948

Lief, fladderend zieltje,
Van mijn lichaam gast en gezelschap,
Je gaat nu heen naar oorden
Bleek, star, en naakt.
Je zult vergeten je gewone scherts.

M.A. Schwartz,
naar het Engels van M. Hadas, 1952

Kleine tere en zwevende ziel, gezelschap van mijn lichaam,
dat je gastheer was,
je gaat nederdalen in bleke, harde en naakte oorden,
waar je moet afzien van de spelen van weleer.

J.A. Sandfort, 1952

Mijn zoete ziele, zwervensieke liegheid,
die als een vreemde gast dit lichaam begeleidt,
nu zul je heengaan in den onbekenden dood,
zo bibberbleek, zo bibberkoud, zo bibberbloot,
en nooit meer grapjes maken zoals hier altijd.

A. Rutgers van der Loeff, 1955

Zieltje van mij, zwervertje, lievelingetje,
gast en gezel van mijn leden,
je gaat heen nu naar kille oorden beneden,
bleek schimmetje, naakt dingetje,
je zal geen pret hebben, als je placht...

G. Sanders, 1960

Mijn minnelijk fladderziek ziertje,
van 't lichaam gast en metgezel,
naar wat voor oord ga je nu heen,
bleekjes, verstijfd, in blote nietigheid?
Met je oude grappen is het uit.

J.J. Beylsmit, 1967

Lief zieltje dat nu zwerven gaat,
eens gast en vriend 't lichaam verlaat,
dat naar verre oorden reist,
zo vaal, zo kaal, zo bitter koud,
je grapjes zijn nu wel verflauwd.

R. van der Paardt, 1971

O lichaams gast en lotgenoot,
lief zieltje, dikwijls uitgezworven,
als jij weldra lijkbleek en bloot
een kille dood zult zijn gestorven,
is al jouw scherts en geestigheid
helaas ineens verleden tijd!

Frans van Dooren, 1971[★]

O dierbaar zieltje, vol van zorgen,
verblijvend in mijn gastvrij lijf,
Waar ga je heen? Een tranendal
waar jij, zo klein en ongeborgen,
niet langer grappen maken zal.

naar het Italiaans van Gallavotti, 1971

Mijn ziel, mijn kleine zwerfstertje,
gast in mijn lichaam, gezelschap op al mijn paden,
waar gaat gij heen, nu, naar wat voor plaatsen?
zo bleekjes, koud-en-stijf en naakt-van-leden
en niet meer zult ge geestig zijn; het is verleden.

A.B. van Gool, 1975

Die sterwende Romein tot sy siel
Vry na die Latyn: *Adriani morientis ad animam suam.*

My liewe, vriendelike sieltjie klein,
Sal ons twee maats nie meer tesame lewe?
Ek sien alreeds jou vlerkies angstig bewe
Of jy wil vlieg... jy weet ook nie waarheen.
En sal jou grappies langs die slingerpad,
Met al die op- en afdraans van die lewe,
Jou bleke, koue naaktheid nou begewe?
Jy hoop en vrees... jy weet ook self nie wat!

A.G. Visser, 1981

O lichaams gast en metgezel,
lief zieltje, dartel en spontaan,
jij zult nu heel gauw naakt en wel
de kilte van de dood ingaan,
en ach, met al je geestig spel
is 't dan helaas voorgoed gedaan!

Frans van Dooren, 1986

Dag zieltje, fladdergrage flodderding,
jij lichaams lieve gast en lotgenoot,
dat nu naar gindse oorden reizen moet,
zo grauwig, zo verstijfd, zo killig bloot,
en 't met je oude grappen niet meer doet.

Andries Welkenhuysen, 1992

Op een zieltje

Een doodziek zieltje zat te Griend
luidkeels te roepen om zijn vriend.
Maar toen een rob, zo tegen tienen,
'Wat zit je' vroeg 'daar toch te grienen?'
zei hij, gezien zijn stervensnood:
'Ik heb pijn aan mijn zielepoot'.

Pastiche van Diederik Burgersdijk
naar Kees Stip, 2001

Fladderig, flikflooïend zieltje,
gast en vriendje van mijn lijf,
dat thans gaat naar nare plaatsen,
vaal en krakend koud en naakt
en dat nooit meer grapjes maakt.

Diederik Burgersdijk, 2004

Lieflijk vlinderend ziele,
reisgezel van mijn lichaam,
vlieg je nu voorgoed weg
naar dat vale barre kale land
waar elke lach je zal vergaan?

P. Claes, 2006

Mijn ziele, dolend en innemend,
gast en metgezel van mijn lichaam
je zal nu vertrekken, naar welke plaats?
kleurloos, wreed en onbeschermd
en niet zal je meer, zoals normaal, mij amuseren.

A. Oerlemans, 2007

O zieltje, zwervend en zacht,
gast en gezel van het lichaam,
die nu naar oorden overgaat,
vaal, star en desolaat,
jij zult niet langer geestig zijn.

J. Hees, M. Heinrich, R. Wels, A. van der Vliet
en J. Blom, 2007

Lieflijk zieltje, dat ongrijpbaar
altijd in mijn lichaam huisde,
jij verdwijnt nu in de nevels
van kleurloze, kille streken
waar het uit is met je grapjes.

A. Mulder, 2007

Mijn ziertje, zwervertje, charmeurtje,
mijn lichaams' gast en gezelschap
vertrek je dan nu naar een oord
waar je koud, kleurloos en kaal
je gebruikelijke grappen
niet meer zult maken?

R. van Mechelen, 2007^{*}

Mijn dartel hartje honingzoet
gast en gezel van mijn lijf
die nu naar oorden fladderen moet
in je blootje, bleekjes, stijf:
gedaan met grapjes en voorgoed.

Tom Ingelbrecht, 2007

Mijn lief, mijn vluchtig zieltje,
mijn lijfs logee en makkertje,
naar welke plekjes trek je nu
zo star, zo bloot, zo bleekjes,
waar bleven toch je grapjes?

Piet Gerbrandy, 2007

Mijn zieltje, mijn lief zwervertje,
gast en gezel van het lichaam,
waar ga je nu naartoe,
naar grijs, bleek, kaal gebied?
zonder het oude plezier!

J. Nagelkerken, 2012

Mijn zwervenszieke zusterziel,
mijn gastvrouw en reisgezellin,
zul jij me straks verlaten voor
dat vale, schrale, kale land,
waar elke lach je zal vergaan?

Paul Claes, 2015

Zieltje, zwervertjelief,
lijfsvriend, vaste gast,
wijkend nu naar land
vaal en kil en kaal,
geinen kan niet meer...

Vincent Hunink, 2015

Mijn kleine ziel, mijn zoete zwerfziel,
gastvrouw, gezel in mijn bestaan –
nu zul je heengaan naar een streek
waar kilte heerst en bleke stilte.
Nooit meer jouw grapjes, zoals eerst.

Marietje d'Hane-Scheltema, 2018

Zieltje, vleierig schlemieltje,
gast die meereist met mijn lijf,
waarheen ga jij nu vertrekken
in je nakie, bleek en stijf,
om geen grapjes meer te maken?

Piet Schrijvers, 2018

Mijn ziertje lief, mijn vlinderding,
gast en gezel van lijf en leden,
welk oord betreed je nu beneden?
Kleurloos en kaal, een kille kring,
je dartel spel wordt daar verleden.

Patrick Lateur, 2018

Handgeschreven vertaling van de eigenaar van dit
boekje, na januari 2019

EEN NASCHRIFT

Het versje *Animula vagula blandula* van keizer Hadrianus, zoals overgeleverd in diens biografie in de *Historia Augusta*, heeft altijd een bijzondere aantrekkingskracht gehad op lezers en vertalers. Het moet geschreven zijn, als eerste vijf verzen van een veel langer gedicht, in het jaar 138 n.Chr., vlak voor de dood van de schrijver in Baiae, een badplaats aan de Italiaanse kust. Het metrum van het gedicht bevat trocheeën, een opeenvolging van (in dit geval) vier korte en lange lettergrepen, zoals in het tweede, derde en vijfde vers zichtbaar is. Het eerste en vierde vers bevatten veel 'oplossingen', dat wil zeggen dat de lange lettergrepen vervangen kunnen worden door meerdere korte. Lezing in het oorspronkelijk metrum geeft, met alle verkleinwoorden die voor de oplossingen zorgen, een bijzonder levendig effect.

Het eerste en vierde vers hebben meer met elkaar gemeen, in die zin dat ze voornamelijk bestaan uit bijvoeglijke naamwoorden. *Vagula* en *blandula* bepalen *animula* nader, maar in het vierde vers lijken *pallidula*, *rigida* en *nudula* zowel op *loca* (dat de onderwereld aanduidt) als *animula* te kunnen slaan. Deze woorden zijn ambigu, en ook zo bedoeld door de dichter. Bleek, bar en naakt kunnen zowel het zieltje als de onder-

wereld karakteriseren. Maar, zo stelde ik voor in het laatste hoofdstuk van mijn proefschrift uit 2010, *rigida* ('stijf') kan ook heel goed gelezen worden als *frigida* ('koud'), een combinatie met *nudula* die bovendien vaker voorkomt in de literatuur van die tijd. Zo zijn er eerder lezingen geweest die *nubila* ('mistig') voorstellen in plaats van *nudula*, omdat de onderwereld als zodanig niet naakt kan zijn (tenzij door enallage).

Dat is lang niet de enige tekst- en tevens interpretatiekwestie. Hoe de oorspronkelijke versie heeft geluid, ook van de vijf overgeleverde verzen, is moeilijk na te gaan. Zo kan men zich afvragen of in v.3 *quae* als betrekkelijk voornaamwoord ('die', of 'dat') gelezen moet worden of als vraagwoord ('welke'). En dan ook: welk vraagwoord? Er zijn interpreten die in plaats van *quae* ('welke') *quo* ('waarheen') lezen. In dat laatste geval moet het vraagteken na *abibis* ('je zult gaan') worden geplaatst. Bij de lezing van *quae* als vraagwoord komt het vraagteken achter *loca*, en vormen de bijvoeglijke naamwoorden in v.4 het antwoord op die vraag. De op pagina 7 afgedrukte tekst is de meest gebruikte versie, waarop de meeste vertalingen en bewerkingen zijn gebaseerd (behalve mijn conjectuur *frigida*), maar het is dus lang niet de enige mogelijkheid.

Hoe is nu het vers in de loop van de eeuwen in het Nederlands taalgebied, waarover het hier uiteindelijk gaat, gelezen, vertaald en bewerkt? In de vroegmoderne geschiedenis verscheen het vers vooral in de

context van spreuken omtrent de naderende dood, en het populaire genre van dodengesprekken (zie hiervoor mijn artikel in *Hermeneus* 2018). Later werd het gezien als een kunstwerkje op zichzelf, vooral door de enorme populariteit die het in Engeland genoot (zie onder meer Schrijvers 2010). Vanuit die hoek, naast de tekstuutgaven van de *Historia Augusta*, arriveerde de *animula*-wind op het Europese continent, waardoor Bilderdijk (en eerder al Van Poot en Weyerman in 1726) een eerste bewerking leverde voor het literaire feuilleton *Post van den Helicon* van Johannes Kinker in 1788, later in gewijzigde vorm gepubliceerd in het verzamelwerk *Oprakelingen* (1826) van eerstgenoemde.

In de twintigste eeuw verscheen het vers vooral in de context van vertaalde romans en historische overzichten, waarvan Sandfort en Schwartz, uit 1952 en 1955, voorbeelden zijn. A. Rutgers van der Loeff was de eerste, na lezing van de Sandfort-vertaling in 1955, die het gedicht als zelfstandig kunststukje vertaalde, gepubliceerd door zijn zoon in *Hermeneus* in 1967. Dat leverde een stroom aan reacties op in diverse nummers van *Hermeneus* in de periode 1967–1971, voortgezet in de bijdragen van Burgersdijk (2004) en Schrijvers (2010), de zesde en zevende in hun soort. Inmiddels waren er in diverse media andere vertalingen verschenen. In het laatste decennium was het vooral Paul Claes die een grote hoeveelheid nieuwe reacties in de vorm van pastiches deed verschijnen. Eerst gepubliceerd in een bibliofiele uitgave in beperkte oplage: *Animula. Twaalf*

zielgedichten voor Christine D'haen (Gent 2011), later uitgebreid en herdrukt in *Ziel van mijn ziel. Elegieën* (Amsterdam 2015): een waardevolle aanvulling op een toch al bloeiende traditie.

De verschillende versies en bewerkingen die er van *Animula* bestaan, en de geheel verschillende contexten waarin deze verschenen zijn, hebben ertoe geleid dat deze bundel een mengelmoes van citaten, vertalingen, bewerkingen en pastiches is. Het toch ook vrolijke, schertsende karakter van het gedichtje daagt uit tot creatieve bewerkingen. Het resultaat is aldus een pseudo-chronologisch en gemengd geheel, en zeker niet uitsluitend een verzameling van vertalingen. Door de vele pastiches en vertalingen (dat wil zeggen, nieuwere Nederlandse vertalingen van oudere buitenlandse versies, alle van de hand van de samensteller) kan in deze bundel een onafgebroken traditie van Vondel tot in het heden worden gesuggereerd, die hopelijk in de nu geldende werkelijkheid nog niet tot een einde is gekomen. In dat kader hebben verschillende auteurs, verzameld onder het jaartal 2018, op mijn verzoek nieuwe vertalingen gemaakt; hun geldt grote dank. Rob Zweedijk las de tekst van dit boekje mee en Uitgeverij Athenaeum-Polak & Van Gennep bood praktische hulp bij de druk ervan. Ook daarvoor zijn de samensteller en Stichting Carptim zeer erkentelijk.

DE BRONNEN

Andala, R. *Verklaaringe van de Openbaringe van Johannes*, Leeuwarden 1726.

Beylsmit J.J. 1967 'Meer over Hadrianus' Levensafscheid en andere verzen', *Hermeneus* 38, 205-8.

Burgersdijk, D. 2004 'De ziel van keizer Hadrianus', in: *Hermeneus* 76, 304-14.

Burgersdijk, D. 2010 'An authentic document: Hadrian's *animula*', in: *Style and Structure of the Historia Augusta* (diss. online UvA), 234-50.

Burgersdijk, D. 2018 'De vroegste Nederlandse receptie van Hadrianus' *Animula vagula blandula*', *Hermeneus* 90, 196-200.

Claes, P. 2006 *Psyche*, Amsterdam, 298.

Claes, P. 2015 *Ziel van mijn ziel. Elegieën*, Amsterdam.

Dekker, A.A.M. 1975 'Reacties 1', *Hermeneus* 46, 174-5.

Dooren, F. van 1986 'Twee variaties. Hadrianus', *De Tiveede Ronde* 7, 152.

Gallavotti, C. 'Animula nudula', in: *Maia* 23 (1971) 297-302.

Gerbrandy, P. 2007 *Het feest van Saturnus, De literatuur van het heidense Rome*, Amsterdam, 347.

Hadas, M. 1959 *Geschiedenis van Rome, van de oorsprong tot 529 n.C. verhaald door tijdgenoten* (vert. dr. M.A. Schwartz), Amsterdam / Brussel, 149.

Hemelrijck, W. van 1967 'Reacties I', in: *Hermeneus* 38, 174-5.

Hunink, V., M. Pieters, P. De Rynck (ed.) 1997 *Oude keizers, nieuwe kleren. Griekse en Latijnse vertalersvondsten*, Amsterdam.

Hunink, V. 2015 "'Zieltje, zwervertjelief'", Hadrianus en de literatuur'; in: C. Jansen en O. Hekster (red.), *De wereld van Hadrianus*, Nijmegen, 57-65.

Idout, Alan *Animula Vagula Blandula* (Hadrian) [for violin and baritone] <http://www.huygens-fokker.org/activiteiten/archief/muziekbibliotheek.html>

Meijer, F. *NRC Handelsblad* 25 november 2005, 29.

Nagelkerken, J. 2012 (vert.) *Historia Augusta. Keizers en tegenkeizers in de tweede en derde eeuw*, Amsterdam 2012.

- Rutgers van der Loeff, M. 1967 'Vier vertalingen van Hadrianus' *Levensafscheid*', *Hermeneus* 38, 128-130.
- Rutgers van der Loeff, M. 1969 'Nog meer over Hadrianus' levensafscheid', *Hermeneus* 41, 69-71.
- Paardt, R. van der 1971 'Nogmaals Hadrianus' levensafscheid', *Hermeneus* 46, 352-7.
- Rynck, P. de (ed.) 1993 *Op de snaren van Apollo. Acht eeuwen Latijnse poëzie*, Baarn, 324-6.
- Rynck, P. en A. Welkenhuysen 1992 *De Oudheid in het Nederlands*, Baarn.
- Sanders, G. 1960 *Bijdrage tot de studie der Latijnse metrische grafschriften van het heidense Rome*, Brussel, 238.
- Schrijvers, P. 2010 'Voor de zevende maal Hadrianus', in: *Hermeneus* 82, 162-5.
- Visser, A.G. 1981 *Versamelde Gedigte* (ed. H. van der Merwe Scholtz), Kaapstad.
- Yourcenar, M. 1951 *Mémoires d'Hadrien* (Paris 1974, oorspr. 1951). vertaald door J.A. Sandfort (Amsterdam 1991, oorspr. 1952).
- Zwaan, J. de 1923 'Jezus' ethiek en het empirische christendom', *Onze Eeuw* 23, 38.

NOTEN

* Casaubon 1604: het is mij niet bekend welke Latijnse tekst Casaubon als basis voor zijn Griekse tekst gebruikte. Het lijkt erop dat het tweede woord in regel 4 γοερα een vertaling is van het Latijnse *querula*.

* Bilderdijk 1788: het gedicht zoals hier afgedrukt is afkomstig uit het werk van Johannes Kinker, getiteld *De Post van den Helicon* No. 6, geadresseerd op de 'Sentimenteele Weg' en gedateerd 'Donderdag den 12 Meij'. Het gedicht vormt het slotstuk van een exposé op p. 41-48, waarin de dichter de muze Melpomenee verzoekt hem een vertaling van *Animula* aan te reiken, daar de door hem geziene Engelse versies hem niet bevallen. Het is dit gedicht dat 38 jaar later weer opduikt, in een kortere en gewijzigde versie, in *Oprakelingen* van Bilderdijk (1826).

In de verzamelde werken van Bilderdijk door Kru-
seman in 1859 (deel XIV, p. 145-6) is het opgenomen
onder de inmiddels gebruikelijke titel 'Keizer Hadria-
nus. Afscheid van het Leven', met een gewijzigd slot
(vanaf vers 21: ...Al ziet ge nog zo scheel./ Volspeeld
is 't levenskluchtjen / En met het laatste zuchtjen /
ontruimen wy 't toneel'. Hierna volgt nog een clausule,
te beginnen met 'Zo sprak de heiden Hadriaen ...', die

de keizer als een toneelspeler portretteert. Het is deze versie – zonder clause – die doorgaans wordt afgedrukt, met allerhande variaties. In Welkenhuysen en De Rynck, bijvoorbeeld, wordt ‘lijfjens’ vervangen door ‘lichaams’ (v.3), ‘nu’ in ‘thands’ (v.5), ‘bloot’ in ‘stijf’ (v.9), ‘En geeft uw in de bouwjtens’ in ‘met bibberende boutjens’ (v.11), ‘Van stouten Oome Dood’ in ‘en schemerschuddend lijf!’ (v.12), en tevens het gewijzigde slotvers zoals boven geciteerd. Wie het gedicht in een uitgave van na 1826 leest, moet goed opletten welke versie het betreft; ze zijn in de loop der eeuwen behoorlijk door elkaar gaan lopen.

* Bij Frans van Dooren 1971 heb ik gekozen voor de door R. van der Paardt (1971, 357) geciteerde versie, in plaats van de versie die door De Rynck & Welkenhuysen 1986 wordt geciteerd, waarbij ‘scherts’ (v.5) veranderd is in ‘spel’, en ‘helaas ineens’ (v.6) in ‘weldra voorgoed’.

* In 2007 was Hadrianus’ *Animula* onderdeel van een vertaalwedstrijd van het Nederlands Klassiek Verbond, waar als winnaars T. Ingelbrecht en R. van Mechelen uitkwamen. Het juryrapport, opgesteld door de toenmalige jury bestaande uit Peter Faes, Richard Haasen, Daan den Hengst en ondergetekende, citeert ook enkele andere versies, die in dit boekje zijn opgenomen onder het jaartal 2007.

COLOFON

Dit boekje is in 2019 geproduceerd in opdracht van de Stichting Carptim. Het is bedoeld als geschenk voor leerlingen, studenten en andere belangstellenden. Dit boekje mag niet worden verkocht.

Carptim beoogt positief bij te dragen aan het vertaalklimaat in Nederland voor Latijn en Grieks onder andere door het stimuleren van nieuwe uitgaven van klassieke vertalingen (inclusief beschouwingen over vertalingen en vrije bewerkingen geïnspireerd op de klassieke oudheid), en het bekendmaken van het vertaalwerk bij een breed publiek, met name bij leerlingen en studenten. De stichting draagt als naam een zeldzaam Latijns bijwoord met als betekenis ‘pluksgewijs’, ‘stukje bij beetje’, ‘hier wat en daar wat’.

De rechthebbenden op de vertalingen en citaten zijn zo goed als mogelijk en voor zover noodzakelijk achterhaald. Mochten er toch vertalers of auteurs zijn wier rechten door publicaties geschaad zijn, dan wordt hun vriendelijk verzocht zich tot de samensteller van de bundel te wenden.

Samenstelling: Diederik Burgersdijk

Redactie: Vincent Hunink

Omslag en binnenwerk: Ilona Sniijders

Oplage: 750 exemplaren

ISBN 978-90-829304-0-5

Meer info: www.carptim.nl

